

ความสัมพันธ์ของปัจจัยจิตสังคมและการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีกับ
คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านใฝ่เรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
โรงเรียนมัธยมวัดเบญจมบพิตร กรุงเทพมหานคร
Relationship of Psychosocial Factors and Buddhist Religious
Practices with Desirable Characteristics of Learning of
Matthayom Wat Benchamabophit School Bangkok Metropolitan

¹พระมหาปิยพล ปิยจิตโต (ขำทิพย์พาทย์) Phramaha Piyaphon Piyajitto (Khatipphatee)

²ประยูร สุธะใจ Prayoon Suyajai

³ประสิทธิ์ แก้วศรี Prasit Kaewsri

¹²³คณะมนุษยศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹²³Faculty of humanities, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

¹Corresponding author, e-mail: Piyapon23102537@hotmail.com

Received September 9, 2023; Revised June 6, 2024; Accepted: June 12, 2024



บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยจิตสังคม การปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านใฝ่เรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนมัธยมวัดเบญจมบพิตร กรุงเทพมหานครกับปัจจัยส่วนบุคคล 2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยจิตสังคมและการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านใฝ่เรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนมัธยมวัดเบญจมบพิตร กรุงเทพมหานคร งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 125 คน ทำการวิจัยระหว่างภาคเรียนที่ 1 ถึงภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 เครื่องมือสำหรับเก็บข้อมูลคือแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ประกอบด้วย ค่าร้อยละ, ค่าเฉลี่ย, ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน, ทดสอบค่า, F-test, t-test (One Way ANOVA), สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ ผลการวิจัย พบว่า 1) นักเรียนที่มีปัจจัยส่วนบุคคลต่างกัน มีปัจจัยทางจิตสังคม การปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านใฝ่เรียนรู้ไม่แตกต่างกัน 2) ปัจจัยจิตสังคมและการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านใฝ่เรียนรู้มีความสัมพันธ์ไปในทางบวก จากผลการศึกษาพบว่า ควรนำไปขยายผลเพื่อจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านอื่นๆ และควรมีการส่งเสริมให้มากขึ้นโดยอาจจะจัดกิจกรรม เช่น มัคทายกน้อย หรือประกวดการสวดมนต์ การกล่าวคำอาราธนาต่างๆ

คำสำคัญ: ปัจจัยจิตสังคม; พุทธศาสนพิธี; คุณลักษณะอันพึงประสงค์



Abstract

The objectives of this research were 1) To compare psychosocial factors Behavioral practices in Buddhist ceremonies and desirable characteristics in the area of learning for middle school students. Wat Benchamabophit High School Bangkok and personal factors 2) To study the relationship between psychosocial factors and Buddhist ritual practices with the desired learning characteristics of middle school students. Wat Benchamabophit High School Bangkok. This research is quantitative research. The sample group was 125 people. The tool for collecting data is a statistical questionnaire used consisting of Percentage, Mean, Standard Deviation, Test, F-test, t-test (One Way ANOVA), Pearson's Correlation Coefficient and Multiple Regression Analysis. The research results found that: 1) Students with different personal factors There are psychosocial factors. The practice of Buddhist ceremonies and the desirable characteristics of wanting to learn were not different. 2) Psychosocial factors and the practice of Buddhist ceremonies and the desired characteristics of eagerness to learn are positively related. It is suggested that the results should be expanded to organize activities to promote other desirable characteristics. and should be encouraged more by organizing activities such as deacons or prayer contests Saying various prayers.

Keyword: Psychosocial Factors; Buddhist Practices; Desirable Characteristics

บทนำ

สภาพสังคมไทยในปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก วิถีชีวิตของผู้คนในอดีตมีพระพุทธศาสนา มีคุณธรรมจริยธรรม เป็นรากฐานของทัศนคติและค่านิยมในการดำรงชีวิต ทำให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข แต่ความเจริญทางเทคโนโลยีทำให้คนนิยมความเจริญทางวัตถุมากขึ้น จนละเลยด้านคุณธรรมจริยธรรมอันเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อสังคมอย่างมาก ความเจริญทางวัตถุที่บ่งพร่องด้านคุณธรรมจริยธรรมย่อมยากที่จะพัฒนาคนในสังคมนั้นให้อยู่อย่างสงบสุขได้ ในกลุ่มเด็กและเยาวชนอันเป็นอนาคตในการพัฒนาชาติ พบว่ามีปัญหาสำคัญอยู่ 6 ด้านหลัก ได้แก่ อันดับ 1 ปัญหาเยาวชนเสพยาเสพติด อันดับ 2 ปัญหาวัยรุ่นตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร อันดับ 3 เด็กถูกละเมิดและกลั่นแกล้ง กระทำความรุนแรงโดยสื่อ อันดับ 4 การอบรมเลี้ยงดูของ พ่อแม่ยุคใหม่ที่รักลูกแบบไม่ถูกทาง อันดับ 5 การเสพสื่อจนอาจผ่านสื่อออนไลน์ และอันดับ 6 การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (สยามรัฐออนไลน์, 2563) โดยสาเหตุของการเกิดปัญหาเหล่านี้ในกลุ่มเด็กและเยาวชน พบว่ามาจากหลายสาเหตุ จำแนกสาเหตุที่เกิดจากภายในจิตใจของตัวบุคคล เช่น ความคิด ความเชื่อ ความรู้ ทัศนคติ ค่านิยม ทักษะการใช้ชีวิต นอกจากนี้ยังมีสาเหตุมาจากสิ่งเร้าของสิ่งแวดล้อมภายนอก เช่น ปัจจัยสิ่งแวดล้อมในสังคมที่มีอิทธิพล เช่น ชุมชน สถานศึกษา กลุ่มเพื่อน ครอบครัว เป็นต้น ทำให้เกิดการลอกเลียนแบบพฤติกรรมและเรียนรู้ที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การ

จงใจในการเริ่มต้นนำยาทางการแพทย์มาใช้ในทางที่ผิด เพราะอยากรู้ อยากลอง (สำนักข่าว กรมประชาสัมพันธ์, 2563)

จากปัญหาดังกล่าว บ่งบอกว่าควรพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดขึ้นในจิตใจของเด็กและเยาวชน ศาสนาอันเป็นบ่อเกิดแห่งคุณธรรมจริยธรรมจึงมีความสำคัญที่จะต้องทำให้เกิดความสนใจแก่เด็กและเยาวชนมากขึ้น ดังที่พระธรรมปิฎกกล่าวว่า “ในการที่ศาสนาและจริยธรรมจะทำบทบาทให้สำเร็จนั้น จุดสำคัญอย่างหนึ่งที่จะต้องให้ความสนใจมาก ก็คือ เรื่องเยาวชน เพราะเรายอมรับกันอยู่แล้วว่าเยาวชนนั้นเป็นอนาคตของชาติ เป็นอนาคตของสังคม เด็กในวันนี้ก็คือผู้ใหญ่ในวันหน้า คิดอย่างนี้เรามากันทั่วไป พูดกันบ่อยๆ ในทางพุทธศาสนาเองก็มีพุทธภาษิตอยู่บทหนึ่งว่า ปุตตา วตฺถุ มนุสฺसानํ ‘ปุตตา’ ลูก หรือบุตรทั้งหลายนั้น แปลง่ายๆ ก็คือเด็กๆ นั่นเอง พุทธภาษิตนี้จึงขอแปลง่ายๆ ว่า ‘เด็กทั้งหลายคือผู้รองรับไว้ซึ่งมนุษยชาติ’ อันนี้เราคงยอมรับกันว่า ถ้าไม่มีเด็กๆ แล้วมนุษยชาติก็อยู่ไม่ได้ แต่ถ้าเด็กนั้นจะเป็นที่รองรับมนุษยชาติไว้ได้เป็นอย่างดี ก็ต้องให้เป็นเด็กที่มีคุณภาพ” (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2539) และสิ่งที่สร้างความสนใจหรือศรัทธาในศาสนาเป็นอันดับแรกคือศาสนพิธี

ศาสนพิธี หมายถึง ระเบียบ แบบแผน และแบบอย่างที่ยึดปฏิบัติ (กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, 2561) เป็นจุดเริ่มต้นแห่งการเข้าไปสู่หลักที่แท้จริงของศาสนา ศาสนาทุกศาสนามีพิธีกรรมทางศาสนา เป็นเครื่องมือในการให้ศาสนิกของตนใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนาที่มีลักษณะเป็นรูปธรรมร่วมกันปราชญ์ทั้งหลายจึงได้ให้ความสำคัญของศาสนพิธีไว้ว่า “เป็นดังเปลือกของต้นไม้ ซึ่งทำหน้าที่ห่อหุ้มแก่นของต้นไม้ คือ เนื้อแท้อันเป็นสาระสำคัญของศาสนาไว้” (มติชนออนไลน์, 2563) ศาสนพิธีมีความสำคัญในการช่วยให้ผู้ที่สนใจศาสนาได้เกิดศรัทธาและอยากศึกษาหลักธรรมยิ่งขึ้น เป็นพิธีกรรมที่ปลูกศรัทธา นำผู้คนที่ยึดปฏิบัติให้เข้าไปสู่แก่นของศาสนาอันเป็นบ่อเกิดของคุณธรรมและจริยธรรมอันเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่เป็นคุณงามความดีนำไปสู่ความสุขสงบในสังคม นอกจากนี้ยังมีปัจจัยจิตสังคม หมายถึง ปัจจัยที่ส่งผลต่อลักษณะทางจิตใจความรู้สึกนึกคิดของแต่ละบุคคลและลักษณะทางสังคมหรือสิ่งแวดล้อมในสังคมที่มีความสัมพันธ์กันหรือปฏิสัมพันธ์กัน อันจะมีผลต่อพฤติกรรม ซึ่งในที่นี้ได้แก่ การมีคุณค่าในตนเอง ความมั่นคงทางอารมณ์ การรับรู้ความสามารถของตน และความสัมพันธ์ในครอบครัว อันจะเป็นบ่อเกิดของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ต่อไป

คุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นคุณลักษณะภายในบุคคล ซึ่งเกี่ยวกับสังคม อารมณ์ ความรู้สึกที่มีอิทธิพลต่อการแสดงพฤติกรรมตามสังคมต้องการ ประกอบด้วยคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยม ซึ่งเกิดจากการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ รวมทั้งการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โครงการ กิจกรรมอื่นๆ ที่สถานศึกษาจัดขึ้น (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2552) ในที่นี้ผู้วิจัยศึกษาเฉพาะด้านใฝ่เรียนรู้ ใฝ่เรียนรู้ หมายถึง การที่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนมัธยมวัดเบญจมบพิตร กรุงเทพมหานคร มีการกระทำหรือปฏิบัติตนที่แสดงถึงการมีความกระตือรือร้น ต้องการแสวงหาความรู้อันเป็นประโยชน์ตลอดเวลา มีความตั้งใจ มุ่งมั่นพยายามในการทำหน้าที่และงาน ต่างๆ ที่ได้รับมอบหมายจากครูด้วยความรับผิดชอบเพื่อให้ได้ผลสำเร็จลุล่วงเป็น อย่างดี ซึ่งแบ่งพฤติกรรมใฝ่เรียนรู้ออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ 1. พฤติกรรมในด้านการเรียน ได้แก่ การตั้งใจเรียนในชั้นเรียน การตั้งใจฟังครูสอน การพูดคุยซักถามครูเมื่อมีข้อสงสัยหรือไม่เข้าใจบทเรียน



การมีสมาธิในการเรียน ไม่วอกแวก ไม่เหม่อลอย ตอบคำถามที่ครูสอนได้ การทำการบ้านส่งครู การค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน เช่น ห้องสมุด ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ 2. พฤติกรรมในชีวิตประจำวัน ได้แก่ การศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง เช่น การอ่านหนังสือเพิ่มเติม นอกจากหนังสือเรียน หนังสือพิมพ์ นิตยสาร อินเทอร์เน็ต และสื่ออื่นๆ ภายนอกโรงเรียนอย่างเหมาะสม ชอบฟังข่าวสาร พูดคุยและซักถามเกี่ยวกับเหตุการณ์ในชีวิตประจำวันเพื่อหาความรู้เพิ่มเติมนอกเหนือจากความรู้ในชั้นเรียน นอกจากนี้ยังมีปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยส่วนบุคคล หมายถึง อายุ ระดับการศึกษา สถานะครอบครัวมีรายได้ต่อเดือน สถานที่อยู่อาศัยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนวัดเบญจมบพิตร กรุงเทพมหานคร โรงเรียนมัธยมวัดเบญจมบพิตร เป็นสถานศึกษาที่สร้างบุคลากรของชาติอันได้แก่เด็กและเยาวชน ให้การศึกษาตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ตั้งอยู่ในเขตวัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม บริเวณเขตพระราชฐาน บริเวณรอบโรงเรียนเป็นสถานที่ตั้งหน่วยงานของราชการ เขตพระราชวัง วัด และองค์กรต่าง ๆ ไม่มีชุมชนบ้านพักอาศัย และอาคารพาณิชย์ นักเรียนมาจากท้องที่ต่างๆ และพื้นที่เขตปริมณฑลที่ติดตามากับผู้ปกครองที่มาทำงานในหน่วยงานต่างๆ ที่อยู่ใกล้บริเวณ การเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมผ่านศาสนพิธีจึงเป็นสิ่งที่ควรทำ

เพราะฉะนั้น ผู้วิจัยมองเห็นสภาพปัญหาของเด็กและเยาวชน เห็นความสำคัญของการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมผ่านศาสนพิธีแล้ว จึงทำวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ของปัจจัยจิตสังคัมและการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านใฝ่เรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนมัธยมวัดเบญจมบพิตร กรุงเทพมหานคร

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยจิตสังคัม การปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านใฝ่เรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนมัธยมวัดเบญจมบพิตร กรุงเทพมหานครกับปัจจัยส่วนบุคคล
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยจิตสังคัมและการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านใฝ่เรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนมัธยมวัดเบญจมบพิตร กรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนมัธยมวัดเบญจมบพิตร กรุงเทพมหานคร จำนวน 216 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) ได้จำนวน 125 คน ทำการวิจัยระหว่างภาคเรียนที่ 1 ถึงภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 โดยมีเครื่องมือในการเก็บข้อมูลเป็นแบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) เพื่อหาค่าสถิติร้อยละ (Percentage) ใช้สำหรับอธิบายลักษณะข้อมูลทั่วไปของประชากร หาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และ สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One

Way ANOVA) F-test, t-test เพื่อทดสอบสมมติฐานเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างระดับการรับรู้และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยตามจุดประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เปรียบเทียบปัจจัยทางจิตสังคม การปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านใฝ่เรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนมัธยมวัดเบญจมบพิตรกรุงเทพมหานครกับปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า นักเรียนที่มีปัจจัยส่วนบุคคลต่างกัน มีปัจจัยทางจิตสังคม การปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านใฝ่เรียนรู้ไม่แตกต่างกัน
2. วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยจิตสังคมและการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านใฝ่เรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนมัธยมวัดเบญจมบพิตร กรุงเทพมหานคร พบว่า ปัจจัยจิตสังคมและการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านใฝ่เรียนรู้มีความสัมพันธ์ไปในทางบวก

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ผลเปรียบเทียบปัจจัยจิตสังคมกับปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา สถานะครอบครัวมีรายได้/เดือน สถานที่อยู่อาศัย โดยรวม ไม่มีความแตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ไม่มีความแตกต่างกัน มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาจิรฉัตร อริโย ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง “ปัจจัยทางจิตสังคมที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ควคู่คุณธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น” ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่มีอายุและระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเรียนรู้ควคู่คุณธรรมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ (พระมหาจิรฉัตร มะสุใส, 2554) อาจเนื่องมาจากว่า ทั้งอายุ ทั้งระดับการศึกษาไม่ได้มีอิทธิพลมาจากการเรียนรู้ควคู่คุณธรรมของนักเรียน อาจเป็นเพราะว่าปัจจัยส่วนบุคคลไม่ได้มีอิทธิพลต่อปัจจัยทางจิตสังคม แต่ปัจจัยทางจิตสังคมจะมีมากหรือน้อยนั้น เนื่องจากความสัมพันธ์หรือปฏิสัมพันธ์ทางสังคมหรือสิ่งแวดล้อมที่บุคคลได้รับมา

ผลเปรียบเทียบการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีกับปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา สถานะครอบครัวมีรายได้/เดือน สถานที่อยู่อาศัย โดยรวม ไม่มีความแตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ไม่มีความแตกต่างกัน ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาวรพงษ์ สารวงศ์ ได้ศึกษา “การศึกษาและการพัฒนาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีของนักเรียนวัยรุ่น” ผลการวิจัยพบว่านักเรียนวัยรุ่นมีแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีโดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ (พระมหาวรพงษ์ สารวงศ์, 2554) ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า การจัดการเรียนรู้พระพุทธศาสนาเป็นกิจกรรมหนึ่งในกลุ่มสาระการเรียนรู้ เวลาที่ใช้ในการศึกษาและปฏิบัติตามหลักศาสนานั้นค่อนข้างน้อย นักเรียนมีเวลาในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา 1 ครั้งต่อสัปดาห์ซึ่งน้อยเกินไปทำให้นักเรียนไม่เห็นความสำคัญกับวิชาพระพุทธศาสนาและการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธี อาจเป็นเพราะว่าปัจจัยส่วนบุคคลไม่ได้มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติตนด้าน



พุทธศาสนพิธี แต่การปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีจะมีมากหรือน้อยนั้น เนื่องมาจากการได้รับการปลูกฝังจากครอบครัวที่ประพฤติปฏิบัติเป็นแบบอย่างตั้งแต่เด็กเรื่อยมาซึ่งเป็นวัฒนธรรมประเพณีของถิ่นนั้นๆ

ผลเปรียบเทียบคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านใฝ่เรียนรู้กับปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา สถานะครอบครัวมีรายได้/เดือน สถานที่อยู่อาศัย โดยรวม ไม่มีความแตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ไม่มีความแตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของวจิตตินันท์ ดีหลาย ได้ศึกษา “การศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนไสวณันทวิทย จังหวัดตราด” ผลการวิจัยพบว่าคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนไสวณันทวิทย จังหวัดตราด ที่มีอายุต่างกัน มีระดับชั้นเรียนต่างกันโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน (วจิตตินันท์ ดีหลาย, 2561) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสุเมตร์ เทพโสภา ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง “การจำแนกคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักศึกษาตามแนวพุทธ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยวิทยาเขตร้อยเอ็ด” ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาที่มีเพศ อายุ และระดับชั้นเรียนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักศึกษาตามแนวพุทธ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด โดยรวมไม่ต่างกัน (สุเมตร์ เทพโสภา, 2562) อาจเป็นเพราะว่าปัจจัยส่วนบุคคลไม่ได้มีอิทธิพลต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านใฝ่เรียนรู้ แต่คุณลักษณะอันพึงประสงค์จะมีมากหรือน้อยนั้น เนื่องมาจากการได้รับการส่งเสริมจากครอบครัวและโรงเรียนที่จัดกิจกรรมมีสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเกิดด้านใฝ่เรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจิราพร วงษ์ชัยยา ได้ศึกษาเรื่อง “การวิจัยและพัฒนากิจกรรมส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านใฝ่เรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6” ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านใฝ่เรียนรู้สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ควรมีกิจกรรมที่ส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน การสืบค้นและใช้สื่อไอซีที หลังเข้าร่วมกิจกรรมนักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านใฝ่เรียนรู้สูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรม และนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านใฝ่เรียนรู้ อยู่ในระดับมาก (จิราพร วงษ์ชัยยา, 2559)

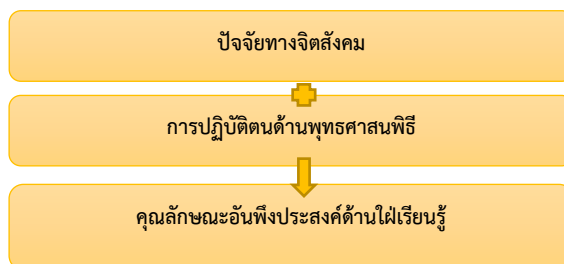
2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ปัจจัยทางจิตสังคมกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านใฝ่เรียนรู้มีความสัมพันธ์ไปในทางบวก มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของศิริวิมล ชูชีพวัฒนา ได้ศึกษาเรื่อง “พฤติกรรมใฝ่เรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนสังกัดสังฆมณฑลราชบุรี จังหวัดราชบุรี” ผลการวิจัยพบว่า การเห็นคุณค่าในตนเอง การส่งเสริมบรรยากาศในการเรียนรู้จากครู ลักษณะมุ่งอนาคต และการได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัว สามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมใฝ่เรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนสังกัดสังฆมณฑลราชบุรี จังหวัดราชบุรีได้ (ศิริวิมล ชูชีพวัฒนา, 2556) แสดงให้เห็นว่าการเห็นคุณค่าในตนเองซึ่งเป็นหนึ่งในปัจจัยทางจิตสังคมมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมใฝ่เรียนรู้ซึ่งเป็นหนึ่งในคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เนื่องจากนักเรียนมองเห็นตนเองในแง่บวกเกี่ยวกับเรื่องการเรียนของตนเอง ทำให้นักเรียนเกิดความพยายามในการเรียนจึงต้องแสวงหาความรู้ทั้งการตั้งใจเรียนในห้องเรียนและนอกห้องเรียน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพงษ์เทพ อุ๋นใจ และคณะ ได้ศึกษาเรื่อง “ปัจจัยบางประการที่มีความสัมพันธ์กับความใฝ่รู้ใฝ่เรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2” ผลการวิจัยพบว่า การเห็นคุณค่าในตนเอง มีความสัมพันธ์ทางบวกกับ

ความใฝ่รู้ใฝ่เรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ (พงษ์เทพ อุ๋นใจ และคณะ, 2555) แสดงว่านักเรียนคนใดที่เห็นคุณค่าของตนเองสูง มีแนวโน้มว่าจะมีคุณลักษณะความใฝ่รู้ใฝ่เรียนสูงด้วย เพราะการเห็นคุณค่าในตนเองคือ ความรู้สึกนึกคิดของบุคคลที่เกิดขึ้นมาจากการตัดสินใจของตนเองในเรื่องของการพึ่งตนเอง ยอมรับตนเองว่ามีคุณค่าเป็นที่ยอมรับจากบุคคลอื่นและสังคมทั่วไป ทั้งในด้านความสามารถทางสติปัญญา ด้านร่างกาย ในการกระทำการใดให้สำเร็จลุล่วงได้ดี สามารถแก้ปัญหาในด้านต่างๆ ที่เกิดขึ้น ตลอดจนมีความรู้สึกว่าตนเองเป็นคนมีเกียรติ และมีศักดิ์ศรี

การปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านใฝ่เรียนรู้ มีความสัมพันธ์ไปในทางบวก มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาพิชยานันท์ ขยาภิจารย์ ได้ศึกษา “การสอนศาสนพิธีโดยใช้หลักบุญกิริยาวัตถุ 3 เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการสอน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนการเคหะท่าทราย เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้หลักบุญกิริยาวัตถุ 3 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนการเคหะท่าทราย เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร การฝึกในด้านพฤติกรรม การจัดระเบียบระบบความรับผิดชอบ ความเสียสละ การรู้จักช่วยเหลือผู้อื่น การมีระเบียบวินัยเคารพกฎกติกาสังคม การเคารพสิทธิของผู้อื่น การตรงต่อเวลา การดำรงตนในสังคมอย่างเหมาะสม การฝึกในด้านจิตใจ ความมุ่งมั่นตั้งใจ เอาใจใส่ในการเรียน อย่างมีสมาธิ หมั่นปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ รวมถึงสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการความรู้ในองค์กร การฝึกหรือพัฒนาในด้านปัญญา การรู้ความจริง เริ่มตั้งแต่ความเชื่อความเห็น ความรู้ ความเข้าใจ ความหยั่งรู้เหตุผล การรู้จักวินิจฉัยไตร่ตรอง ตรวจสอบคิดการต่าง ๆ สร้างสรรค์การจัดการความรู้ การคิดวิเคราะห์ เมื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียนและหลังเรียนพบว่า ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน โดยการสอนศาสนพิธี โดยการจัดการเรียนรู้ตามหลักบุญกิริยาวัตถุ 3 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังเรียนมีคะแนนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ (พระมหาพิชยานันท์ ขยาภิจารย์, 2565) แสดงให้เห็นว่าการสอนศาสนพิธี โดยใช้หลักบุญกิริยาวัตถุ 3 ซึ่งเป็นการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีทั้งการให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนาทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่เพิ่มขึ้นเกิดการใฝ่เรียนรู้เพิ่มขึ้น การจัดการเรียนการสอนโดยใช้หลักบุญกิริยาวัตถุ 3 เป็นกระบวนการที่เรียนรู้เป็นไปในลักษณะของการบูรณาการที่ทำให้เกิดความสัมพันธการเรียนรู้ โดยกำหนดกฎเกณฑ์กฎระเบียบในห้องเรียนทำให้บรรยากาศในห้องเรียนเกิดความน่าสนใจและใฝ่เรียนรู้เป็นตัวกำหนดให้นักเรียนเกิดความตั้งใจในการเรียนรู้ ตัดมั่นในการร่วมกระบวนการเรียนรู้ที่ครูผู้สอนจัดกิจกรรมนั้น ๆ เมื่อนักเรียนมีสมาธิมีความมุ่งมั่นในการเรียน ผลที่ตามมาคือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหรือตัวปัญญานั้นเอง

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัย ค้นพบองค์ความรู้ใหม่ สรุปได้เป็นแผนภาพ ดังนี้



ภาพประกอบ 1 แผนภาพแสดงความสัมพันธ์ของปัจจัยทางจิตสังคัม และการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านใฝ่เรียนรู้

จากแผนภาพ เมื่อนักเรียนมีปัจจัยทางจิตสังคัมที่ดีไม่ว่าจะเป็นความมั่นคงทางอารมณ์ การรับรู้ความสามารถของตน ความสัมพันธ์ในครอบครัว การมีคุณค่าในตนเอง รวมทั้งมีการปฏิบัติด้านพุทธศาสนพิธีในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านกุศลพิธี บุญพิธี ทานพิธี และปณิณกะพิธีที่ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักตนเอง หน้าที่ของตนเอง รู้จักเสียสละ มีจิตใจที่ตั้งมั่น มีสมาธิ ย่อมทำให้มีความใฝ่เรียนรู้เพิ่มขึ้นเพราะมีการฝึกฝนด้านพฤติกรรมที่ดีจากปัจจัยทางจิตสังคัมและการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีอันเป็นรากฐานของคุณธรรมจริยธรรม เมื่อนักเรียนมีปัจจัยทั้งภายนอกพร้อมกับภายในที่ดีแล้ว ย่อมทำให้มีความสุข อยากเรียนรู้และใฝ่รู้ในสิ่งที่ทำมากขึ้น เหมือนคนที่รับประทานอาหารอร่อยแล้วย่อมมีกำลัง มีอารมณ์ที่ดี ย่อมทำสิ่งที่ทำอยู่อย่างมีความสุข

บทสรุป

การศึกษาการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีกับความสัมพันธ์กับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านใฝ่เรียนรู้พบว่าเป็นไปในทางบวก อันเนื่องมาจากพุทธศาสนพิธีเป็นการฝึกฝนในด้านพฤติกรรมให้รู้จักความรับผิดชอบ เสียสละ รู้จักช่วยเหลือผู้อื่น มีจิตใจที่ตั้งมั่น เอาใจใส่ในการเรียน นอกจากนี้จากการศึกษาปัจจัยทางจิตสังคัมกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านใฝ่เรียนรู้ก็ยังเป็นไปในทางบวก กล่าวคือ ความมั่นคงทางอารมณ์ การรับรู้ความสามารถของตน ความสัมพันธ์ในครอบครัว รวมถึงการมีคุณค่าในตนเอง เมื่อเป็นไปในทางที่ดีย่อมส่งเสริมทำให้นักเรียนรู้จักตนเอง วางแผนการเรียนรู้ได้ถูกต้อง ทำให้เป็นคนรู้จักใฝ่เรียนรู้และพัฒนาตนเอง เมื่อนักเรียนมีปัจจัยทางจิตสังคัมรวมถึงการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีเป็นไปในทางที่ดี ย่อมทำให้มีความใฝ่เรียนรู้ รู้หน้าที่ รู้จักตนเอง ย่อมทำให้คุณธรรมจริยธรรมเจริญไปพร้อมกับความเจริญทางวัตถุ ทำให้สังคมอยู่อย่างสงบสุขได้ต่อไป

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. จากผลการศึกษาพบว่า การปฏิบัติตนตามหลักศาสนพิธีมีความสัมพันธ์กับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการเรียนรู้ จึงควรนำไปขยายผลเพื่อจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านอื่นๆ

2. จากผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่าการปฏิบัติตามหลักศาสนพิธีมีความสัมพันธ์กับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ จึงควรมีการส่งเสริมให้มากขึ้นโดยอาจจะจัดกิจกรรม เช่น มัคณายน้อยหรือประกวดการสวดมนต์ การกล่าวคำอาราธนาต่างๆ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. การศึกษาครั้งนี้เป็นเชิงปริมาณ จึงควรมีการศึกษาเชิงทดลองโดยการนำผลการศึกษาไปออกแบบโปรแกรมศาสนาพิธีสำหรับเยาวชนเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์
2. ควรมีการศึกษาเชิงคุณภาพเพื่อค้นหาตัวแปรอื่นที่ส่งผลต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในเชิงลึกมากยิ่งขึ้น หรือคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านอื่นๆ
3. การศึกษาครั้งนี้เป็นนักเรียนโรงเรียนวัดซึ่งอาจจะมีกิจกรรมกับวัดอย่างต่อเนื่องจึงควรมีการศึกษาในโรงเรียนที่ไม่มีความสัมพันธ์กับวัดเพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติตามหลักศาสนพิธีและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ หรือมีการศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านอื่นๆ ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. (2561). *ศาสนาพิธีและมารยาทไทย*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- จิตตินันท์ ดีหลาย. (2561). การศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนไสวัญนทวิทย์ จังหวัดตราด. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกริก.
- จิราพร วงชัยยา. (2559). การวิจัยและพัฒนากิจกรรมส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านใฝ่เรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- พงษ์เทพ อุ่นใจ และคณะ. (2555). ปัจจัยบางประการที่มีความสัมพันธ์กับความใฝ่รู้ใฝ่เรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2. *วารสารการวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 18(2): 105-117.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2539). *ศาสนาและเยาวชน*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บริษัท สหธรรมิก จำกัด.
- พระมหาจิรฉัตร อริโย (มะสุใส). (2554). ปัจจัยทางจิตสังคมที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ควบคุมคุณธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- พระมหาพิชยานันท์ ขยาภิจารี (ผลพูกษา). (2565). การสอนศาสนพิธีโดยใช้หลักบุญกิริยาวัตถุ 3 เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการสอน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนการเคหะท่าทราย เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร. *วารสารการบริหารนิเทศบุคคลและนวัตกรรมการท้องถิ่น*, 8(6): 183-198.
- พระมหาวรพงษ์ สารวงษ์. (2554). การศึกษาและการพัฒนาแนวทางการปฏิบัติตนด้านพุทธศาสนพิธีของนักเรียนวัยรุ่น. *วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.



- มติชนออนไลน์. (2563). กรมศาสนาต่อยอดองค์ความรู้ด้านศาสนพิธี. สืบค้นข้อมูลเมื่อ 3 เมษายน 2564 จาก https://www.matichon.co.th/education/religious-cultural/news_234778.
- ศิริวิมล ชูชีพพัฒนา. (2556). พฤติกรรมใฝ่เรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนสังกัดสังฆมณฑลราชบุรี จังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สยามรัฐออนไลน์. (2563). สสำรวจพฤติกรรมวัยรุ่นไทยหนักสุดติดยา. สืบค้นข้อมูลเมื่อ 28 มีนาคม 2564 จาก <https://siamrath.co.th/n/62336>.
- สำนักข่าว กรมประชาสัมพันธ์. (2563). สถานการณ์การแพร่ระบาดของปัญหายาเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชน ปีงบประมาณ 2563. สืบค้นข้อมูลเมื่อ 3 เมษายน 2564 จาก <https://thainews.prd.go.th/th/news/detail/TCATG210217110823198>.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2552). แนวทางการพัฒนา การวัดและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สุเมตร เทพโสธา. (2562). การจำแนกคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักศึกษาตามแนวพุทธมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยวิทยาเขตร้อยเอ็ด. วารสารปรัชญาปริทรรศน์, 24(2): 55-71.

